

Ο θάνατος, το «μόνον της ζωής του ταξίδιον» (Ηρακλής Ψάλτης, φιλόλογος)

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/2cpHfm7>]

Η θηλυπρέπεια (υπο)δηλώνεται. Ο εγγονός συναντά τον παππού του στο «βράχωμα» της Μπαήρας να πλέκει μία κάλτσα της γιαγιάς[493], του αποκαλύπτει έπειτα ο ίδιος ο παππούς ότι έζησε τα δέκα πρώτα -καθοριστικά για τον άνθρωπο- χρόνια της ζωής του ως Γεωργιά -ως κορίτσι- και στη συνέχεια τον πάντρεψαν, αφού γίνεται άνδρας εν μία νυκτί, με την φίλη του, τη Χρουσή[494]. Το σχόλιο του ίδιου του παππού: και έτσι, ψυχή μου, αντί να με πάρη κανένας Γιανίτσαρος -μ' έπληρεν ή γιαγιά σου·[495] και η παρατήρηση του εγγονού-αφηγητή ότι ή όλη της μορφής του έκφρασις μοι έφάνη την στιγμήν εκείνην ένέχουσα πολύ το θηλυπρεπές και γυναικεϊόν[496] επιβεβαιώνουν τη θηλυπρέπεια του παππού και η οποία, πλέον, γίνεται ερμηνεύσιμη. Αντιθέτως, η γιαγιά, η Χρουσή, είναι μια ανδροπρεπής γυναίκα. Λειτουργεί ως «αρχηγός» του σπιτιού, είναι συναισθηματικά συγκρατημένη, κάνει μακρινά ταξίδια, είναι βλοσυρή και επιβάλλει την άποψή της[497].

Η ασπλαχνία εκδηλώνεται. Ο μικρός Γεωργάκης πηγαίνει κάλφας σ'ένα ραφτάδικο στην Πόλη, για να μάθει την τέχνη του ράπτη. Ο μάστοράς του, μικρόσωμον, καχεκτικόν γερόντιον, τον καταπιέζει τόσο, ώστε η αγανάκτησή του φτάνει μέχρι την ασέβεια[498], αφού επικρίνει τον Θεό για τους δερμάτινους χιτώνες τους οποίους δημιουργεί για τους πρωτόπλαστους, γιατί έτσι προκύπτει το κακοδαιμονέστατον «έσνάφι» τών ραπτών[499]. Ζει εξαθλιωμένα σε ένα μικρό δωμάτιο, ένα «τζαμεκιάνιον»- μικρό ανώγι μεταξύ ασίδων[500] - ασφυκτιά σ'αυτήν την εργασιακή φυλακή[501] και ζητά από τη μητέρα του να τον βάλει σε άνθρωπινωτέραν τέχνην, για να αναπνεύσει ελεύθερον αέρα[502]. Ο αρχιρράπτης της Βαλιδέ-Σουλτάνας, ο μάστοράς του, εκμεταλλεύεται την παιδική ηλικία και δεν δείχνει καμία ευσπλαχνία για τους νεαρούς μαθητευόμενούς του. Χωρίς το κείμενο να γίνεται καταγγελτικό, αποκαλύπτονται οι απάνθρωπες συνθήκες

εργασίας των μικρών παιδιών σε μια προβιομηχανική οικονομία και κοινωνία.

Κατακρίσεις διατυπώνονται. Η γιαγιά συνεχώς παρατηρεί και ψέγει τον παππού, ακόμα και λίγο πριν πεθάνει[503]. Δεν τις αποφεύγει ούτε ο εγγονός της, ο οποίος μάλιστα λείπει στην Πόλη και έχει πολύ καιρό να τον δει[504].

Η φιλαυτία εκφράζεται. Η γιαγιά Χρουσή φαίνεται να εκλαμβάνει τον εαυτό της ως το «κέντρο του κόσμου» και τους άλλους ως «υπηρέτες» της. Υποκαθιστά τον άνδρα της σε όλα του τα ταξίδια, έστω και αν κάποια τα είχε ο ίδιος σχεδιάσει επιμελώς για τον εαυτό του, μηχανευόμενη ποικίλες τεχνικές, το κλάμα, την επείγουσα ανάγκη, την μεγάλη απόσταση[505]. Η «υποδοχή» του «ξενιτεμένου» εγγονού της είναι να του εγχειρίσει στάμνα, λαγήναν, για να της φέρει δύο φορές νερό[506]. Αυτή η στάση ζωής την οδηγεί σε συναισθηματική «ξηρότητα» και σε αδυναμία ουσιαστικού πλησιάζματος του Άλλου.

Η λύτρωση επιδιώκεται με τη φυγή κάθε είδους -φαντασία, ταξίδι, θάνατος- την εκπλήρωση της τελευταίας επιθυμίας, την εξομολόγηση, την εμπιστοσύνη και με την εργασία.

Η φυγή αναζητείται. Κατ' αρχάς στο όνειρο. Ο Γεωργάκης στρατολογείται στο ξντιμον τών ραπτών έπάγγελμα με την πεποίθηση ότι θα ράβει τα φορέματα τής θυγατρός του Βασιλέως[507]. Ο συνονόματός του παππούς τον είχε διαβεβαιώσει γι' αυτό και μάλιστα ότι η βασιλοπούλα ερωτεύεται το ραφτόπουλο το οποίο τελικά και παντρεύεται παρά τις αντιρρήσεις του πατέρα της, γιατί αντεπεξέρχεται επιτυχώς στις δοκιμασίες που αυτός τον υποβάλλει. Ο Γεωργάκης υπομένει τα μαρτύρια της μαθητείας του και μοναδική παρηγοριά του στο καταθλιπτικό περιβάλλον όπου ζει είναι η ελπίδα της υλοποίησης του «ονείρου»

του, ο γάμος με τη βασιλοπούλα. Ερμηνεύει τα γεγονότα σύμφωνα με τον διακαή πόθο του, έτσι εκλαμβάνει την ψιλή φωνή στο παλάτι που ακούει πίσω από το καφασωτό ότι ανήκει στη βασιλοπούλα και όχι στον γέροντα αρχιευνούχο της αυλής, στον οποίο και ανήκει[508]. Το όνειρο ενεργοποιείται πάλι, όταν μαθαίνει από τον Θύμιο -υπηρέτη του σπιτιού- κάτι δυσάρεστο, ότι ο παππούς του παλεύει με τον άγγελο[509], και στο βραδινό ταξίδι επιστροφής ονειρεύεται ζοφερές σκηνές οι οποίες είναι σύμφωνες με τον μεταφορικό λόγο της αναγγελίας του επερχόμενου θανάτου[510].

Ο παππούς επιθυμεί διακαώς να ταξιδεύσει, καμιά απόπειρά του όμως δε στέφεται από επιτυχία, γιατί η γυναίκα του τον υποκαθιστά σε όλα του τα ταξίδια που σχεδιάζει. Τελικά δεν φτάνει ούτε στην κοντινή τούμβα (λόφο) του χωριού του[511]. Λύτρωση από την ευνουχιστική καταπίεση της γιαγιάς-χατζίνας ο παππούς-Γεώργης αναζητεί στην απόδραση τού ονείρου και της αφήγησης, όπως και σ' αυτήν του γειτονικού λόφου, της Μπαήρας, στον οποίο η γιαγιά αδυνατεί να ανέβει. Ο θάνατος -ο μόνος που μας ανήκει αποκλειστικά[512]- αποτελεί γι' αυτόν το μοναδικό ταξίδι που πραγματοποιεί και αδυνατεί να το ακυρώσει η αυταρχική γυναίκα του, αν και το επιθυμεί, σύμφωνα με τον αφηγητή[513]. Οι φυγές αποτελούν μοναδική παραμυθία, διέξοδο στο καταπιεστικό περιβάλλον που βιώνουν οι ήρωες των δύο διαφορετικών ηλικιών με κοινό τους καταφύγιο την Μπαήρα[514].

(συνεχίζεται)

[493]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.188: «-Είς τās χεῖρας του ἐκράτει ὁ παππούς μίαν κάλτσαν -τῆς γιαγιάς ὑποθέτω- πλέκων αὐτήν μέ μεγάλας πυξίνας βελόνας, τās ὁποίας τόσον ἐπιτηδείως ἤξευρε νά κατασκευάζη και νά χειρίζηται».

[494]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.195: «ὁ κύρης μου, μέ καθίζει στό σκαμνί, μέ κόφτει ταίς μεγάλαις μου πλεξούδαις, μοῦ βγάζει τά φουστανέλια καί: -Διές ἐδῶ, μέ λέγει, Γεωργιά, ἀπό σήμερα καί νά πάγη εἶσαι «Γεώργης», εἶσαι ἀγόρι· ἀπό αὔριο καί νά πάγη εἶσαι ἄνδρας, ὁ ἄνδρας τῆς Χρουσῆς, πού παίζετε κάθε μέρα ταίς κούκλαις καί τά πεντόβολα. Αὐτό ἦταν ὄλο κι' ὄλο, πού μέ εἶπε, καί μ' ἐφόρεσε τ' ἀγορίστικα ροῦχα».

[495]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.195.

[496]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.194.

[497]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σσ.191-201.

[498]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.174.

[499]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.175.

[500]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.176.

[501]Μ. Ιατρού, «Γ. Μ. Βιζυηνού "Το μόνον της ζωής του ταξείδιον": Δρόμοι των κειμένων και μεταφορές του θανάτου» στο *Σύγκριση 23* (2012)σσ. 67-97, εδώ σ.71.

[502]Γ.Μ. Βιζυηνός, παρ., σ.175.

[503]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.187: «*Ὁ «χαϊμανᾶς»! Ὁ «τεμπέλαρος»! Ὁ ἀχρημάτιστος! ὁ ἀκαμάτης!*».

[504]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.186: «*- Τί στέκεις ἔτσι, μωρέ «Σαψάλη»; Ε; τί στέκεις ἔτσι! ἐφώναξεν. Φοβᾶσαι νά μήν πέσουνε τά νεφρά σου; Οὐ! πού νά κατακάγεσαι, πού μοῦ ἤθελες καί πουκάμισο μέ κολάρο! Ἀχρημάτιστε! Πολλακαμένε! Ἀκαμάτη!*».

[505]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σσ.191-193.

[506]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.186.

[507]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.168.

[508]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σσ.174-174.

[509]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.176.

[510]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σσ.178-184.

[511]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σσ.197-198: «*Ἡ «τούμβα» φαίνεται ἀπό τό παράθυρό μας· ἀπό μικρό παιδί τήν ἔβλεπα καί τό εἶχα ἕνα «μεράκι» -μιά μεγάλη ἐπιθυμία- νά ἦτανε βολετό νά πήγαινα ἐκεῖ κάτω, ν' ἀναίβω στήν κορφή τῆς «τούμβας», νά ἴμβῶ εἰς τά οὐράνια. (...) Τότε μοῦ ἐκόπηκε τό «χαβέσι», καί ἔννοιωσα, πώς εἶμαι κουρασμένος, πώς πεινώ, πώς τό ξύλο πού σηκώνω βαραίνει σάν μολύβι, πώς ἄρχησε νά βραδυάζη καί -τί τά θέλεις, ψυχή μου; -τότεες ἐγύρισα πίσω κι' ἀφῆκα τό ταξείδι ἀτελείωτο!*».

[512]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.ρκα'.

[513]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.201: «*Ἡ γιαγιά μέ τās χεῖρας θηλυκωμένας περί τά γόνατά της, μέ τό ἀπελπισμένον της βλέμμα ἀπλανές, ἐπί τῆς ὄψεως τοῦ παπποῦ, ἐκάθητο ὡχρά, βωβή, ἀκίνητος ὡς ἀπολιθωμένη παρά τό πλευρόν του. Ἡ ταλαίπωρος! Τί δέν θά ἔδιδεν ὅπως τόν ἐμποδίση ἀπό τοῦτο τό ταξείδιον!*».

[514]Γ. Παγανός, «Γεώργιος Βιζυηνός Το μόνον της ζωής του ταξίδιον» στο *Η νεοελληνική πεζογραφία Θεωρία και πράξη*

(Αθήνα: Εκδόσεις Κώδικας, 1983)σσ.159-163, εδώ σσ.161-162.